

LAIMOS ABRAITYTĖS SKAITINIŲ 6 KLASEI VADOVĖLIO RANKRAŠČIO RECENZIJĄ

Vertinti pateiktas Laimos Abraitytės „Skaitinių“ vadovėlio 6 klasei (lietuvių kalba) rankraštis, kurį sudaro dvi dalys, autorės vadinamos knygomis („Šviesos“ leidykla, Kaunas). Pirmąją knygą sudaro 173 puslapiai, joje yra įžanga – autorės kreipimasis į šeštokus, 1 skyrius „...Iki knygos“, 2 skyrius „Kaip tie žodžiai susiveda“ ir pabaigoje pateiktas pirmosios knygos turinys. Antrąją knygą sudaro 172 puslapiai, joje taip pat pateikta įžanga – autorės kreipimasis į šeštokus, 3 skyrius „Knyga, kalba, tėvynė“, 4 skyrius „Knyga – mano stebuklingosios akys“ ir pabaigoje antrosios knygos turinys. Papildančių vadovėlio rankraštį (toliau – vadovėlio) mokymo priemonių nebuvo pateikta.

Vertinamas rankraštis iš esmės atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus. Jis skirtas 6 klasės mokiniams. Šis vadovėlis yra tarsi 5 klasės „Skaitinių“ vadovėlio, kuris orientavo į artimiausią, labiausiai pažįstamą aplinką, sistemos dalis. 6 klasės vadovėlyje mokinių akiratis plečiamas, suvokimas gilinamas. Pateikta mokomoji medžiaga labiau skirta tokios kalbinės veiklos srities, kaip skaitymas ir literatūros (kultūros) pažinimas, gebėjimams ugdyti ir iš esmės dera su Bendrosiose programose nurodytais minėtos veiklos mokinių pasiekimais ir apibrėžtomis ugdymo turinio apimtimis. Vadovėlio metodinė sandara aiški, atitinka mokinių amžiaus tarpsnio ypatumus, literatūros, kaip meno rūšies, savitumo pažinimo žinių ir gebėjimų raidą bei dalykinę logiką. Vadovėlyje pateikti tekstai ir dauguma užduočių padeda mokiniams ugdytis poreikį sąmoningai skaityti, kritiškai vertinti įvairaus pobūdžio tekstus ir įvairias kultūrinio gyvenimo formas, pažinti grožinės literatūros savitumą, patirti estetinių išgyvenimų, pajauti ir suprasti esminių vertybių prasmę, pažinti kalbą ir literatūrą kaip tautos kultūros dalį, suvokti kultūros tradicijas. Visa tai – stiprioji ir pamatinė vadovėlio dalis. Vadovėlis atitinka pagrindines demokratinės visuomenės ir valstybės vertybes, yra nešališkas lyties, amžiaus grupių, neįgalumo, gebėjimų, socialinės padėties, rasės, etninės priklausomybės, religijos ar įsitikinimų atžvilgiu. Vadovėlyje pateikiamoje tekstinėje ir vaizdinėje informacijoje nėra netikslumų ir klaidų, vaizdinė medžiaga dera su pateikiama informacija, tačiau, reikia pasakyti, kad vaizdinė medžiaga nepakankamai išnaudojama ir dažniausiai atlieka tik iliustruojamą funkciją.

Medžiaga į skyrius ir temas suskirstyta logiškai ir sistemiškai, tačiau pati vadovėlio informacinė struktūra (antraštės, svarbios medžiagos išskyrimas, pastabos, paaiškinimai ir kt.) galėtų būti kur kas labiau pritaikyta mokymuisi. Vadovėlyje pateikiami sudėtingesni žodžiai ar sąvokos paaiškinamos, tačiau siūlyčiau kiekvienos knygos pabaigoje pateikti vadovėlyje minimų

*Kopija tikra: Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodiniškai Natalija Džekerčiūtė
D. Tm*

literatūrinių sąvokų (pavyzdžiui, metafora, frazeologizmas, epitetas, personifikacija ir kt.) žodynėlių, kad mokinys turėtų galimybę pasikartoti, prisiminti ir pan.

Kiekvieno skyriaus pradžioje vadovėlio autorė nurodo, ko bus tame skyriuje mokomasi, apie ką bus kalbama, o kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiama klausimų, siūlančių prisiminti, ką mokiniai yra skaitę tame skyriuje, kas jiems buvo įdomu, ką išmoko ir pan. Siūloma apmąstyti, ką pajautė, suprato, atrado. Taip pat klausiama, ar padarė pažangą rašydamas rašinius. Tik kyla klausimas, o iš kur mokiniui žinoti, ar jis padarė pažangą, jei niekur nepateikta nei kriterijų, nei nuorodų, kur galėtų juos rasti.

Vadovėlyje pateikiami tekstai gilūs, aukšto meninio lygio. Kai kurie klausimai skirti sielai, širdžiai, tiesiog pamąstyti. Vadovėlyje esantys klausimai ir užduotys, kaip ir nurodoma Bendrosiose programose, prašo daryti teksto visumą apibendrinančias išvadas (nurodyti aiškiai išreikštą teksto tikslą, temą, pagrindinę mintį, nusakyti nuotaiką, nesunkiai atpažįstamas vertybes), skaitomus tekstus interpretuoti (paaiškinti nesudėtingas netiesiogiai pasakytas mintis, grožiniame kūrinyje vaizduojamas situacijas remiantis patirtimi), analizuoti, kaip tekstuose kuriama prasmė (aptarti grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus, rasti nurodytas kalbinės raiškos priemones ir paaiškinti jų paskirtį), vertinti skaitomų tekstų turinį ir raišką (pasakyti savo nuomonę apie tekste rašomus dalykus remiantis įspūdžiu, patirtimi). Klausimų ir užduočių, pateikiamų praktiškai visada po teksto ar jo dalies, yra ir elementarių, ir sudėtingų. Taigi siūlomas užduotis mokytojas turi galimybę grupuoti skirtingų gebėjimų mokiniams. Tačiau reikia paminėti, kad po kai kuriais tekstais pateikiama labai daug klausimų, jie nėra numeruojami, o vienas nuo kito atskirti tik taškiukais, pateikti nepatraukliai, taigi, manyčiau, kyla pavojus, kad mokiniams gali būti tiesiog nuobodu į juos atsakinėti, o ir mokytojui sunku nurodyti užduotį. Siūlyčiau pagalvoti apie klausimų sugrupavimą ar kiek kitoki, patrauklesnį pateikimą. Galėtų rasti ir klausimų, pateikiamų prieš skaitymą, o ne tik perskaičius kūrinį. Yra užduočių, skirtų grupėms, tačiau jų, kaip ir įdomesnių veiklų, mažoka. Vadovėlyje galima rasti ir kūrybinių užduočių, pavyzdžiui, siūlančių parašyti rašinį nurodyta tema. Tačiau mokiniui neteikiama jokia pagalba. Pateiktos instrukcijos, patarimai galėtų padėti planuoti mokiniui mokymąsi ir siekti išsikeltų tikslų.

Vadovėlyje yra siūlymų pasieškoti papildomos informacijos. Pavyzdžiui, 1 knygos 9 p. siūloma susirasti, jei nežinoma, „Simbolių žodyne“, ką reiškia balandžio su alyvos šakele ženklas; 116 p. siūloma susirasti papildomos informacijos enciklopedijose, surengti ekskursiją į mokyklos biblioteką ir pasidomėti informacine literatūra: enciklopedijomis, žinynais, žodynais ir kt., pasiaiškinti, kaip jais naudotis; 118 p. – pasidomėti žodžio „linas“ reikšmėmis didžiajame „Lietuvių kalbos žodyne“, „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“, „Lietuvių kalbos frazeologijos žodyne“. Tačiau tų nuorodų galėtų būti ir daugiau, pavyzdžiui, prie užduočių apie pirmąją lietuvišką

Kopija tikra: D. M.

knygą (p. 16, 2 knyga), apie Kristijoną Donelaitį (p. 19, 2 knyga), apie knygnešius, pirmuosius lietuviškus laikraščius ir jų autorius (23–26 p., 2 knyga) ir kt. Siūlyčiau pateikti ir interneto tinklalapių adresų. Visa tai leistų labiau diferencijuoti mokymą, sugalvoti įvairesnių ir įdomesnių veiklų, kartu prisidėtų prie mokinių mokėjimo mokytis ir kitų bendrųjų kompetencijų ugdymo.

Išvada: pateiktas vertinti vadovėlis atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Taip pat atitinka ir dera su lietuvių gimtosios kalbos Bendrosiose programose nurodytais tokios kalbinės veiklos srities, kaip skaitymas ir literatūros (kultūros) pažinimas, mokinių pasiekimais ir apibrėžtomis ugdymo turinio apimtimis. Taigi iš esmės jis tinkamas ir gali būti naudojamas mokykloje.

Alcis - Aurelija Lerauskienė

Kopija tikra: Skolpatinio vertinimo skyriaus
metodiniuke Natalija Dikoriūtė
Dik

LIETUVIŲ KALBOS VADOVĖLIO RECENZIJĄ

Laima Abraitytė
Skaitiniai
Vadovėlis VI klasei

Recenzuoti pateiktas Laimos Abraitytės Skaitinių vadovėlio šeštai klasei rankraštis (dvi knygos). Papildančių mokymo priemonių prie vadovėlio rankraščio (toliau – vadovėlio) nebuvo pateikta.

Recenzuojamas vadovėlis atitinka pagrindinius vadovėlio turiniui keliamus reikalavimus. Jame pateikta mokymosi medžiaga padeda siekti Bendrosiose Programose suformuluotų tikslų, ugdyti komunikacinę ir kultūrinę mokinių kompetencijas. Ypač daug galimybių vadovėlis teikia vertybinių nuostatų ugdymui. Tekstai ir užduotys skatina geriau suvokti kultūros tradicijas, puoselėti norą jas tęsti ir kūrybiškai plėtoti, vertinti skaitymą kaip asmeniškai svarbią veiklą, teikiančią galimybę patirti skaitymo malonumą, prasmingų išgyvenimų, ugdytis vaizduotę, mokytis.

Vadovėlyje pateikiama mokomoji medžiaga atitinka lietuvių kalbos programoje nurodytą ugdymo turinio apimtį. Esminė idėja (knyga, raštas) užtikrina vadovėlio medžiagos vientisumą. Tinkamai dera tautosakos, lietuvių ir pasaulinės literatūros klasikos ir moderniosios literatūros tekstai. Be Bendrojoje programoje numatytų privalomų tekstų autorė pateikia nemažai kitų, padedančių sieti numatytų tikslų. Taip yra sudaromos galimybės mokytojui ir mokiniams rinktis atsižvelgiant į konkrečią situaciją. Daugiausiai tekstų ir užduočių skiriama skaitymo ir kalbėjimo veikloms. Tekstinės ir vaizdinės informacijos proporcijos atitinka amžiaus tarpsnio ypatumus. Tikėtina, kad tekstai bus suprantami ir įdomūs šeštos klasės mokiniams, žadinantys smalsumą, norą pažinti, skaityti.

Vadovėlio struktūra aiški, atitinka mokinių amžiaus tarpsnio ypatumus, mokinių kalbos gebėjimų raidą ir dalykinę logiką. Teminiu principu sudarytas vadovėlis tęsia 5 klasės vadovėlio tradiciją, sudaro galimybes moksleiviui pačiam susivokti jau pažįstamos struktūrose, rinktis ir skaityti savarankiškai. Tikslingai siejami vadovėlio skyriai skatina prisiminti, palyginti, pakartoti ir kitais panašiais būdais gilinti mokinių gebėjimus bei nuosekliai ugdyti sąmoningą skaitytoją.

Vadovėlyje pateikiama pakankamai daug klausimų tekste esančiai informacijai išsiaiškinti, dauguma jų padeda suprasti netiesiogiai reiškiamą prasmę (nuostatas, vertinimus, požiūrius). Gerai, kad užduotys skatina kūrybiškai mąstyti, sieti su savo patirtimi, tiesiog pasigėrėti lakia fraze, įtaigiu

*Kopija tira: Ekspertinio vertinimo skyriaus
metodiniukei Natalija Ditekienyte Ditu*

žodžiu, įdomiu posakiu. Tikėtina, kad tekstai ir užduotys didins norą domėtis gimtąja kalba ir jos mokytis.

Vadovėlyje pateikiama daug įdomių klausimų ir užduočių, padedančių giliau suvokti tekstus, pamatyti kalbos subtilybes, atrasti minčių ir raiškos įvairovę, skatinančių išsakyti savo nuomonę. Taigi, tikėtina, kad vadovėlis padės ugdyti savitai literatūros kūrinį suvokiantį skaitytoją. Norėtusi daugiau užduočių pritaikytų mokymosi individualizavimui: skirtingiems mokinių poreikiams, polinkiams, gebėjimams, mokymosi stiliams. Kad būtų galima savarankiškai mokytis, kai kurias užduotis ir jų formuluotes būtina patikslinti: pvz., nelabai aišku, kokio atsakymo tikimasi iš klausimų *Kaip straipsnyje dėstomos mintys?* (pirmoji knyga, p.33), *Kaip eilėraštyje susipina baugumas ir šypsena?* (pirmoji knyga, p. 38); ką mokiniai turi veikti pasirinkę daugiau eilėraščių (pirmoji knyga, p.9), nenurodoma, koku būdu pasitikrinti (pirmoji knyga, p. 35). Vyraujantis vadovėlio užduočių tipas yra klausimai. Mokytis nenuobodžiai ir šiuolaikiškai padėtų įvairesnių veiklų reikalaujančios užduotys. Būtų šaunu, jei autorė jomis papildytų vadovėlį. Tai skatintų ir mokytoją naudoti įvairesnius mokymo metodus, pratinti mokinius apmąstyti savo veiklą, įsivertinti, toliau planuoti mokymąsi. Silpniausiai vadovėlyje realizuojama Bendrosiose programose numatytų mokymosi mokytis gebėjimų ugdymas. Labai gerai, kad kiekvieno skyriaus pabaigoje pateikiami įsivertinimo klausimai.

Nauja medžiaga pristatoma aiškiai ir lakoniškai, aiškūs veiklų logotipai, nežinomi žodžiai paaiškinami – vadovėliu mokiniai gali naudotis ir mokytis savarankiškai. Vadovėlio kalba taisyklinga, tiksli, graži, vaizdinga.

Išvada.

L. Abraitytės vadovėlis *Skaitiniai VI klasei* atitinka lietuvių kalbos Bendrosios programos kryptį bei Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Jis yra pakankamai šiuolaikiškas, sudaro galimybes ugdyti mokinių kritinio mąstymo, problemų sprendimo, kūrybiškumo gebėjimus. Jo ypač laukia tie mokytojai, kurie penktokus mokė iš atitinkamo L. Abraitytės vadovėlio 5 klasei.

Ugdymo plėtotės centro Kalbų skyriaus metodininkė

Marija Bareikienė

*Kopija tikra: Šuipertūnės vertinimo skyriaus
metodininkė Natalija Džekeriūtė*